

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3355/2020. (X. 14.) AB VÉGZÉSE

alkotmányjogi panasz visszautasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a Kúria Pfv.V.22.673/2017/12. számú felülvizsgálati részítéletével szemben előterjesztett alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

I n d o k o l á s

- [1] 1. Az indítványozó képviselője (Schiffer és Társai Ügyvédi Iroda) útján alkotmányjogi panaszt terjesztett elő.
- [2] Az indítványozó az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz. Alkotmányjogi panaszában a Kúria Pfv.V.22.673/2017/12. számú felülvizsgálati részítélete, valamint az általa hatályában fenntartott Fővárosi Törvényszék 42.Pf.632.760/2017/5. számú részítélete, illetve a Pesti Központi Kerületi Bíróság 16.P.51.080/2016/17-II. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte az Alkotmánybíróságtól.
- [3] Az indítványozó az alkotmányjogi panasz előzményeként előadta, hogy 2006-ban a munkáltatója képviselőjében eljáró ingatlankezelővel lakásbérleti szerződést kötött, aminek alapján szolgálati lakásra jogosító munkakörbe betöltésének időtartamára a munkáltatója bérbe adott számára egy budapesti szolgálati lakást. A szerződés 13. pontja értelmében az indítványozónak a munkáltatóval fennálló munkaviszonya bármely okból történő megszűnése esetén, vagy ha szolgálati lakásra nem jogosító munkakörbe kerül, a bérleti jogviszony megszűnik.
- [4] 2016-ban a munkáltató keresetben kérte a bíróságtól, hogy kötelezze az indítványozót (és a vele együtt lakó személyeket) a szolgálati lakás elhagyására. Kérte továbbá kötelezni az alperes indítványozót az elmaradt lakáshasználati, víz-, csatorna- és szemétszállítási díj, valamint a jövőben felmerülő használati díj megfizetésére. Keresetét arra alapította, hogy az indítványozónak a szolgálati lakásra jogosító munkaköre 2013-ban megszűnt, és a bérleti szerződés szerint a bérleti jogviszony a szolgálati lakásra jogosító munkakör betöltése idejére szűnt. A szerződés szerint az indítványozó vállalta, hogy a munkaviszonya megszűnését követő harminc napon belül a lakást kiutalható állapotban, elhelyezési igény nélkül visszaadja. Az indítványozó e vállalásának – felszólítás ellenére – nem tett eleget. A munkáltató utalt rá, hogy bár munkaügyi bíróság jogerős ítéletével megállapította, hogy a munkáltató által gyakorolt rendkívüli felmondás jogellenes volt, de az ítélet az alperes munkaviszonyát nem állította helyre. A munkáltató szerint a munkaviszony megszűnése okán a lakás használatának joga is megszűnt, azt az alperes indítványozó jogalap nélkül birtokolja. Ennek következtében az indítványozónak a lakáshasználattal kapcsolatos díjfizetési hátraléka keletkezett, melynek megtérítésére a munkáltató igényt tartott.
- [5] A Pesti Központi Kerületi Bíróság 16.P.51.080/2016/17-II. számú ítéletével kötelezte az alperes indítványozót, hogy a szolgálati lakást tizenöt napon belül az általa befogadott és vele együtt lakó személyekkel ürítse ki, és bocsássa a felperes kizárólagos rendelkezésére. Kötelezte továbbá az indítványozót, hogy tizenöt napon belül fizesse meg a felperesnek az elmaradt lakáshasználati díjat. Az elsőfokú bíróság érvelése szerint az indítványozó a felperessel fennálló, szolgálati lakásra jogosító munkaköre betöltésének időtartamára kötött bérleti szerződést, a bérleti jogviszonya e munkakör betöltésének idejére állt fenn. A felperes az indítványozó munkaviszonyát felmondta – és annak ellenére, hogy a munkaügyi bíróság jogerős ítéletével megállapította a felmondás jogellenességét, elutasította az indítványozó munkaviszony helyreállítására irányuló kereseti kérelmét –, így az indítványozó nem tölt be olyan munkakört, ami a szolgálati lakás használatára feljogosítaná. A munkaviszony megszűnésével megszűnt a szolgálati lakás használatára feljogosító bérleti szerződés is, így az indítványozó az ingatlan jogcím nélküli használójává vált, aki annak kiürítésére köteles, illetve a lakást jogcím nélkül használó indítványozó használati díjat köteles fizetni.
- [6] Az elsőfokú ítélet ellen az alperes indítványozó fellebbezett. A Fővárosi Törvényszék 42.Pf.632.760/2017/5. számú részítéletével helyben hagyta az elsőfokú bíróság ítéletének a szolgálati lakás kiürítésére kötelező rendelkezését, továbbá a sérelemdíj címén előterjesztett, és a használati díj megállapítására vonatkozó munkáltatói utasítás feltűnő aránytalanság címén történő megsemmisítésére irányuló alperesi viszontkeresetet elutasító ren-

delkezéseit. Hatályon kívül helyezte ugyanakkor az elsőfokú ítéletnek a lakáshasználati díj megfizetésére kötelező rendelkezését, továbbá a jogalap nélküli gazdagodás címén előterjesztett viszontkeresetet elutasító rendelkezését, és ebben a körben az elsőfokú bíróságot a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasította. A másodfokú bíróság egyetértett az elsőfokú bíróság azon megállapításával, miszerint a munkaviszony megszűnésével megszűnt az alperes indítványozó – szolgálati lakás használatára vonatkozó – bérleti jogviszonya is, a lakás jogcím nélküli használójaként így az ingatlan kiürítésére köteles. Elfogadhatónak tartotta azt az alperesi hivatkozást, hogy a szerződés aláírásakor a felek nyilvánvalóan nem jogellenes megszűnési okokra kiterjesztően kötöttek megállapodást. A munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (a továbbiakban: Mt.) értelmében azonban a jogellenes felmondás is eredményezheti a munkajogviszony megszűntét; hiszen a munkaviszony-megszüntetés jogellenességének bíróság általi megállapítása sem jár feltétlenül azzal a jogkövetkezménnyel, hogy a munkaviszony helyreáll. Mivel a munkaügyi perben hozott jogerős ítéletben az eredeti munkakörbe való visszahelyezés iránti kérelemnek a bíróság nem adott helyt, illetve a munkáltató azonnali hatállyal mondott fel, az alperes munkajogviszonya megszűnésének napja, és ekként a szolgálati lakásra jogosító bérleti jogviszonya megszűnésének napja is a jognyilatkozat közlését követő nap volt. Erre tekintettel az ingatlan kiürítésére kötelező rendelkezést a másodfokú bíróság helybenhagyta. Megállapította ennek kapcsán, hogy az alperes a jogcím nélküli használat idejére használati díj fizetésére köteles. Az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezése a lakáshasználati díj összegére és ennek kamatára tekintettel azonban szükséges volt, a kereset e körbeni pontosítása érdekében.

- [7] A jogerős bírói döntéssel szemben az indítványozó felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő. Felülvizsgálati kérelmében a jogerős részítélet megváltoztatását kérte akként, hogy a szolgálati lakás kiürítésére, valamint a jogcím nélküli használat idejére vonatkozó emelt összegű lakáshasználati díj megfizetésére irányuló kereseti kérelmet (a korábbi bérleti díjhoz viszonyított növekmény erejéig) a Kúria utasítsa el. Az alperes indítványozó azzal érvelt, hogy a bérleti jogviszony megszűnését a bérleti szerződés 13. pontja a „munkaviszony bármely okból történő megszűnése” esetéhez köti. A „bármely ok” kikötése abban a terjedelemben, amennyiben – bármelyik fél részéről tanúsított – a munkaviszony megszűnéséhez vezető, jogszabályba ütköző magatartásra is kiterjed, a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) 200. § (2) bekezdése alapján semmis. A „bármely oknak” kikötése tehát olyan terjedelemben marad érvényben, amilyen terjedelemben jogszerű magatartásokra vonatkozik. A jogszabályba ütköző kikötés semmissége folytán nem eredményezi a bérleti jogviszony megszűnését. Ha pedig a munkaviszony jogszerűtlen megszűnése nem eredményezi a bérleti jogviszony megszűnését, nincs jogalap a korábbi bérleti díj jogcím nélküli lakáshasználati díj címén történő megemelésére. Ez az értelmezés következik az indítványozó szerint a polgári jog – jogértelmezést szolgáló – rendeltetésszerű joggyakorlást, a jóhiszeműség és tisztesség követelményét, az elvárhatóság követelményét, a joggal való visszaélés tilalmát, a saját felróható magatartásra előnyök szerzése végett való hivatkozás tilalmát kimondó alapelveiből. Az indítványozó szerint a kiürítésre és a jogcím nélküli lakáshasználati díj címén történő bérleti díjemelésre irányuló felperesi magatartásra közvetlenül is – a régi Ptk. 200. § (2) bekezdése felhívása nélkül is – alkalmazható a régi Ptk. 4. § (4) és 5. § (2) bekezdése, és a kereset ilyen alapon is elutasítható. A perben a felperes saját, jogerős bírói ítélettel megállapított felróható magatartására (jogszerűtlen felmondás) hivatkozik előnyök (lakás kiürítése, illetve emelt összegű díj) szerzése végett. A felperes a saját, munkáltatói minőségében tanúsított felróható magatartásával teremtette meg a lehetőségét annak, hogy bérbeadói pozícióból érvényesítse a bérleti jogviszony megszűnéséből fakadó jogait, egyszersmind illetéktelen előnyök szerzésével és az alperes zaklatásával és törvényes érdekei csorbításával.
- [8] A Kúria Pfv.V.22.673/2017/12. számú felülvizsgálati részítéletével megállapította, hogy a támadott jogerős részítélet nem volt jogszabálysértő, ezért azt, így annak a kiürítésre kötelező rendelkezését hatályában fenntartotta. A Kúria eljárásjogi szempontból egyedül a régi Ptk. 4. § (4) bekezdése sérelmére hivatkozást tartotta a felülvizsgálati kérelem alapján érdemben vizsgálhatónak. [A régi Ptk. 4. § (4) bekezdése szerint, ha ez a törvény szigorúbb követelményt nem támaszt, a polgári jogi viszonyokban úgy kell eljárni, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. Saját felróható magatartására előnyök szerzése végett senki sem hivatkozhat. Aki maga sem úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható, a másik fél felróható magatartására hivatkozhat.] A Kúria ennek kapcsán rámutatott arra, hogy a felek között két jól elkülöníthető jogviszony állt fenn, az indítványozó alkalmazását biztosító munkaviszony, és az erre tekintettel a lakhatását biztosító polgári jogi jogviszony. A munkaügyi perben meghozott másodfokú ítélet tartalmazta, hogy jöllehet az indítványozó keresete a munkaviszonya helyreállítására is irányult, e kereseti kérelmet az elsőfokú bíróság elutasította. Az alperes a munkaügyi perben ezt az ítéleti rendelkezést nem fellebbezte meg, az első fokon jogerőre emelkedett. Az al-

peres tehát a munkaviszonya megszűnését tudomásul vette. Ennek számára kedvező pénzbeli térítést biztosító jogkövetkezményeit elfogadta. A munkaügyi bíróság – a munkaviszony megszűnésének jogkövetkezményeire is kiterjedő – ítéletére figyelemmel nem lehet úgy tekinteni, hogy a munkaviszony jogellenes felmondása miatt a lakásbérleti szerződésben meghatározott bontó feltétel nem következett be. Ellenkezőleg, a munkaügyi perben dőlt el, hogy a polgári jogi szerződésben rögzített bontó feltétel bekövetkezett-e. A munkaviszony megszüntetésének jogellenessége csak a munkaügyi perben volt vizsgálható. A polgári perben a polgári jogviszonyra vetítve már csak az volt releváns tényként figyelembe vehető, hogy a szolgálati lakás bérleti szerződésének 13. pontjában meghatározott bontó feltétel bekövetkezett. Amikor tehát a felperes a lakás visszaadását kérte, nem tett mást, mint a bérleti szerződés teljesítésére vonatkozó igényét érvényesítette. A szerződés 14. pontja szerint a lakásbérleti jogviszony megszűnése miatt kérte a bérlemény visszaadását. A felperes munkáltatónak e magatartása pedig a Kúria szerint nem sértette a régi Ptk. 4. § (4) bekezdését.

- [9] Ezt követően fordult az indítványozó az Abtv. 27. §-a alapján a kúriai döntéssel, illetve rajta keresztül az első- és másodfokú ítélettel szemben az Alkotmánybírósághoz, azt állítván, hogy az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében biztosított tisztességes eljáráshoz való joga sérült. Az indítványozó érvelése szerint e jogát sértette, hogy a másodfokú jogerős és a kúriai felülvizsgálati ítélet érdemben nem reagált minden tekintetben a polgári anyagi jogi hivatkozásaira. Szerinte a kúriai ítélet indokolásának 34. pontja iratellenesen tartalmazza, hogy nem jelölte meg a régi Ptk. 200. § (2) bekezdésére való hivatkozás kapcsán, hogy az indítványozó álláspontja szerint mely jogszabályba ütközik a szerződéses rendelkezés. Az indítványozó hangsúlyozta, hogy más – és az ítéleti indokolásban nem cáfolt – logikát követve a bírósági eljárásban azt állította: a „bármely okból” kitétele a szerződésnek annyiban (részlegesen érvénytelen) jogszabályba ütköző és így semmis, amennyiben jogellenes magatartásokat ölel fel, tehát a bíróságnak olyan jogértelmezést kell követnie, ahol a „bármely okból” nem lehet hivatkozási, jogkeletkeztetési alap jogszabályba ütköző magatartásokra. Konkrét esetben tehát nem terjed ki a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 33.M.1379/2013/44. számú ítéletének alapját képező munkajogi normába ütköző magatartásra.
- [10] Az indítványozó alkotmányjogi panaszában a másodfokú jogerős és a kúriai felülvizsgálati ítélet kapcsán azt is kifogásolta, hogy az eljáró bíróságok egyáltalán nem vették figyelembe, hogy a másodfokú tárgyalásig jogi képviselő nélkül járt el, perbeli nyilatkozatait nem ennek megfelelően, tartalmilag értékelték. A kúriai felülvizsgálati ítélet egyáltalán nem reagált a felülvizsgálati tárgyaláson az indítványozó jogi képviselője által előadott érvelésre. E vélt sérelmei kapcsán azonban az indítványozó nem hivatkozott Alaptörvényben biztosított jogának sérelmére, a vélt alaptörvény-ellenességet részletesen nem indokolta.
- [11] 2. Az Abtv. 56. § (1) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság az Ügyrendjében meghatározottak szerinti tanácsban dönt az alkotmányjogi panasz befogadásáról, az 56. § (2) bekezdése értelmében pedig a befogadhatóságról dönteni jogosult tanács mérlegelési jogkörében vizsgálja az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának törvényben előírt tartalmi feltételeit, különösen a 26–27. § szerinti érintettséget, a jogorvoslat kimerítését, valamint a 29–31. § szerinti feltételeket.
- [12] Az Abtv. 27. §-a szerint az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontja alapján alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti, és az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva. Az indítványozó a sérelmezett kúriai részítélettel zárult ügyben alperes volt, számára hátrányos döntés született, és a perben a jogorvoslati lehetőségeit kimerítette. A magánszemély kérelmező ekként alkotmányjogi panasz benyújtására indítványozói jogosultsággal rendelkezik, érintettsége fennáll.
- [13] Az indítványozó az Abtv. 30. § (1) bekezdésében meghatározott hatvan napos határidőben előterjesztett panaszában (a Kúria részítéletének kézbesítése 2019. december 6-án történt, az indítványozó alkotmányjogi panaszát 2020. január 28-án nyújtotta be közvetlenül az Alkotmánybíróságon) a bírósági eljárást befejező, rendes jogorvoslattal nem támadható kúriai részítéletet támadta az ügy érdemében hozott első- és másodfokú ítéletre kiterjedő hatállyal.
- [14] Az Abtv. 52. §-a kifejezetten rögzíti a határozott kérelem követelményét, amelynek részét képezi az indokolás előterjesztésének a kötelezettsége is [52. § (1b) bekezdés b) és e) pont]: „Indokolás hiányában a kérelem nem felel meg határozottság Abtv. 52. § (1b) bekezdésében írt követelményének, annak elbírálására nincs lehetőség.” [34/2014. (XI. 14.) AB határozat, Indokolás [212]] Az indítványozó csak állította, hogy az eljáró bíróságok

- a perbeli nyilatkozatait tartalmilag nem értékelték, a Kúria az indítványozó jogi képviselője által előadott érvelésre nem reagált. Ennek kapcsán azonban nem indokolta a támadott bírói döntések alaptörvény-ellenességét. Ezt figyelembe véve az indítvány ezen elemének érdemi alkotmányossági vizsgálatára nem kerülhetett sor.
- [15] Az Abtv. 29. §-a a befogadhatóság tartalmi feltételeként határozza meg, hogy az – egyéb törvényi feltételeknek megfelelő – alkotmányjogi panasz a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet tartalmazzon vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vessen fel. E két feltétel alternatív jellegű, így az egyik fennállása önmagában is megalapozza az Alkotmánybíróság érdemi eljárását [ld. pl. 21/2016. (XI. 30.) AB határozat, Indokolás [20]; 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [18]]. A feltételek meglétének a vizsgálata az Alkotmánybíróság mérlegelési jogkörébe tartozik.
- [16] Az indítványozó alkotmányjogi panaszában a Kúria felülvizsgálati eljárásban hozott döntését, illetve rajta keresztül a hatályában fenntartott jogerős részítéletet, valamint az elsőfokú ítéletet támadta. Az indítványozó a Kúria részítélete, és rajta keresztül a támadott ítéletek kapcsán azért kérte az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésébe foglalt tisztességes bírósági eljáráshoz való joga sérelmének megállapítását, mert szerinte a kúriai felülvizsgálati részítélet nem reagált minden tekintetben a polgári anyagi jogi hivatkozásaira, különösen a régi Ptk. 200. § (2) bekezdésére való hivatkozására. A Kúria felülvizsgálati részítélete indokolásának [34] bekezdésében ugyanakkor rögzítette mindennek előtt azt, hogy: „A régi Ptk. 200. § (2) bekezdése szerinti érvénytelenségi hivatkozás nem volt vizsgálható, egyrészt mert a bérleti szerződés érvénytelensége nem volt az első- és másodfokú eljárás tárgya, így ezzel a jogerős ítélet nem foglalkozott, mert nem kellett foglalkoznia.” A Kúria ezt követően mutatott rá arra, hogy „a régi Ptk. 200. § (2) bekezdése szerinti érvénytelenségre hivatkozás esetén a fél köteles megjelölni, hogy álláspontja szerint mely jogszabályba ütközik a szerződés, illetve hogy az érvénytelenség mely jogkövetkezményét vonja maga után. Ezt az alperes a felülvizsgálati kérelmében sem tette meg.” Az indítványozó alkotmányjogi panaszában tehát a Kúria érvelésének az utóbbi elemét kifogásolta, mely a támadott kúriai részítéletnek a másodlagos érve volt annak alátámasztására, hogy a régi Ptk. 200. § (2) bekezdése szerinti érvénytelenségi hivatkozás a konkrét felülvizsgálati eljárásban miért nem volt vizsgálható; az elsődleges érvet az indítványozó egyáltalán nem sérelmezte. Összességében pedig az indítványozó indítványa a Kúria részítélete [34] bekezdése kapcsán voltaképpen nem alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vetett fel, hanem az érintett törvényi rendelkezés konkrét esetre való alkalmazását hiányolta a felülvizsgálati eljárásban.
- [17] Az Alkotmánybíróság az Abtv. 27. §-ából következően nem tekinthető általános felülbírálati fórumnak, és valószínűleg e hatásköre is – az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogának védelmén keresztül – az Alaptörvény védelmét biztosítja [Alaptörvény 24. cikk (1) bekezdés]. A rendes bíróságok által elkövetett vélt vagy valós jogszabálysértések ezért önmagukban nem adhatnak alapot alkotmányjogi panasz előterjesztésére [lásd: 3268/2012. (X. 4.) AB végzés, Indokolás [28]]. Az Alkotmánybíróság jogköre az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontja és az Abtv. 27. §-a értelmében arra terjed ki, hogy kiküszöbölje a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet. Következésképpen a bírósági eljárás teljes egészének ismételt felülbírálatára nem rendelkezik hatáskörrel [lásd: 3231/2012. (IX. 28.) AB végzés, Indokolás [4]; 3325/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [13]]. Az alkotmányjogi panaszban foglalt érvek alapján nem állapítható meg, hogy a támadott bírói döntésekkel kapcsolatban az Abtv. 29. §-ában szereplő feltételek fennállnak.
- [18] 3. Mivel a fent kifejtettek szerint az alkotmányjogi panasz részben nem tett eleget az Abtv. 27. § (1) bekezdés a) pontjában és az 52. § (1b) bekezdés b) és e) pontjában írt feltételeknek, illetve a befogadhatóság Abtv. 29. §-ában előírt feltételének, az Alkotmánybíróság azt az Abtv. 56. § (1)–(3) bekezdése alapján eljárva, az Ügyrend 30. § (2) bekezdés a) és h) pontjai alapján visszautasította.

Budapest, 2020. szeptember 29.

Dr. Handó Tünde s. k.,
tanácsvezető, előadó alkotmánybíró

Dr. Handó Tünde s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Pokol Béla
alkotmánybíró helyett

Dr. Handó Tünde s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Schanda Balázs
alkotmánybíró helyett

Dr. Handó Tünde s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Szívós Mária
alkotmánybíró helyett

Dr. Handó Tünde s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Varga Zs. András
alkotmánybíró helyett

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/191/2020.

• • •